

Venäläisten matkailu Lappiin – taantumasta uuteen nousuun?

Pasi Satokangas, YTM, projektisuunnittelija, vastuulliset palvelut, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: Venäjä, matkailu, Lappi

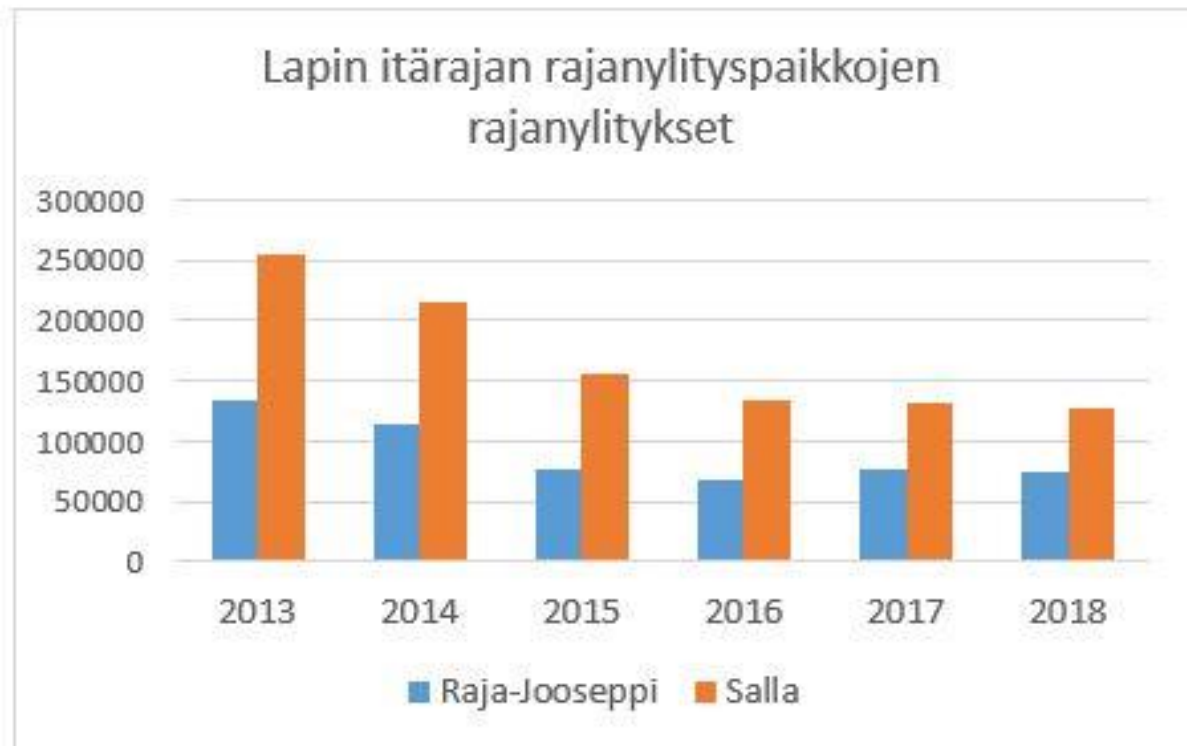
Venäläisten matkailu Suomeen lisääntyi voimakkaasti 2010-luvun alkupuolella. Euroopan unioni (EU) ja Venäjä etenivät tuolloin kohti viisumivapautta, mikä nosti kauppiaiden ja matkailuyrittäjien odotuksia yhä suuremmasta kasvusta. Myös Lapin itärajan rajanylitysasemilla liikenne lisääntyi vuosittain. Keväällä 2014 alkanut poliittis-taloudellinen kriisi muutti tilanteen kokonaan toisenlaiseksi. Myös Ukrainan kriisinä tunnettu tapahtumaketju aiheutti esimerkiksi erilaisten talouspakotteiden voimaan astumisen. Kriisin myötä venäläisten matkailun jyrkkä kasvu muuttui jyrkäksi laskuksi. Aleneva kehitys päättyi 2010-luvun loppupuoliskolla, jolloin rajanylitysten määrät vakiintuivat, tosin huomattavasti aiempaa pienemmälle tasolle.

Pietarin ”Suomi-rautatieasema” – monien venäläisten länsiloman lähtöpiste. Kuva: Pasi Satokangas

Lapissa sijaitsevia Suomen ja Venäjän välisiä raja-asemia ovat Ivalon Raja-Jooseppi ja Sallan Kelloselkä. Kuvasta 1. havaitaan, että Kelloselän rajanylitykset ovat yhä selvästi pienemmällä tasolla, kuin ennen kriisiä vuonna 2013. Viimeisen neljän vuoden aikana tilanne on kuitenkin

vakiintunut siten, että kovin merkittävää vähenemistä ei ole nähtävissä, ehkä lukuun ottamatta vuotta 2016. Kellošelässä volyymi on suurempi, mutta ylitykset ovat vähentyneet koko tarkastelujakson ajan.

Kuva 1 Lapin itärajan rajanylitykset vuosina 2013 – 2018 (Lapin rajavartiosto 2019)

Lapin ammattikorkeakoulun toteuttamassa ja Lapin liiton rahoittamassa (EAKR) Rusla-hankkeessa kartoitettiin, mitkä venäläisten matkailijoiden tarpeet ovat tällä hetkellä ja miten ne ovat muuttuneet kriisin aikana. Hankkeessa pyritään myös ennakoimaan tarpeiden kehittymistä tulevina vuosina. Hankkeessa selvitetään lisäksi, miten venäläisten matkailijoiden määrä, sekä matkustamiseen vaikuttavat taustatekijät, kuten ruplan arvo, ovat kehittyneet viime vuosina.

Selvityksessä käytetään useita tutkimusaineistoja, kuten tilastoja, aiempia selvityksiä, sekä haastatteluja ja kyselyjä. Tässä artikkelissa esitellään matkailun kehittäjille ja matkailuyrittäjille järjestetyn kyselyn tuloksia. Kysely toteutettiin vuoden 2018 lopulla ja siihen kertyi yhteensä 18 vastausta. Vastaajista puolet toimi Itä-Lapissa, kolmasosa Tunturi-Lapissa ja loput muualla Lapissa tai useassa toimipaikassa. Yli 80 % osallistujista edusti perinteisiä matkailuelinkeinoja, eli majoitus- ja ravitsemistoimialaa tai huvi- ja

virkestystoimialaa. Loput vastauksista jakautuivat vähittäiskaupan ja matkailun kehittäjien kesken.

Luonto ja aktiviteetit houkuttelevat Lappiin

Venäläisten kannalta merkittävimpinä vetovoimatekijöinä Lapissa nähtiin luonto, ohjelmapalvelut ja aktiviteetit, hyvinvointipalvelut, ostosmahdollisuudet sekä juhlat ja tapahtumat. Kulttuurikohteiden ja makuelämysten vetovoimaisuus jakoi mielipiteitä, mutta niillä nähtiin kuitenkin jonkin verran merkitystä. Ostosmahdollisuuksien koettiin olevan selvästi vahvin vetovoimatekijä.

Venäläisten suosimista tuotteista ja palveluista erilaiset aktiviteetit ja ohjelmapalvelut olivat useimmin mainittujen joukossa. Safarit moottorikelkoilla tai koirilla, poroajelut, kalastaminen sekä hiihto tai laskettelu nimettiin useissa vastauksissa. Muita mainittuja palveluja edustivat lähinnä kylpylät ja vähittäiskaupat. Venäläiset ovat myös usein kiinnostunut kokemaan monia aktiviteetteja saman matkan aikana. Tämä tuli esille sekä Rusla-hankkeen kyselyssä että Itä-Suomen yliopiston selvityksessä. (Pasanen & Pesonen 2016, 2.)

Hinnan ja laadun suhde on nyt tärkeä

Hankkeen tutkimustehtäviin kuului selvittää, miten venäläismatkailijoiden tarpeet eroavat kriisiä edeltävästä ajasta. Kolme vastaajaa ei osannut ottaa kantaa muutokseen ja yksi vastaaja näki, että muutoksia ei ole tapahtunut. Eräät vastaajista huomioivat, että matkustaminen on vähentynyt. Useissa vastauksissa mainittiin myös rahankäytön väheneminen. Vaikka osa vastaajista toi siis esille matkailijamäärän vähenemisen, käytännössä yhtä suuri määrä vastaajista näki, että matkailu on elpynyt viime aikoina tai että matkat ovat pidentyneet. Muina huomioina tuotiin esille omatoimisen matkailun lisääntyminen, sekä laadukkaiden palvelujen ja turvallisuuden arvostaminen. Mitä muutoksia vuonna 2014 alkanut kriisi on tuonut venäläisten kulutustarpeisiin ja rahankäyttöön? Lähes puolet vastaajista näki, että rahankäyttö on vähentynyt. Melkein yhtä moni näki kuitenkin, että rahankäyttö ei ole vähentynyt tai että se on jopa lisääntynyt. Venäläisten matkailijoiden joukossa on yhä niitä, jotka ovat valmiita käyttämään runsaasti rahaa. Jokin on kuitenkin muuttunut. Kulutuskäyttäytyminen on aikaisempaa harkitumpaa – tuotteiden ja palvelujen hinta-laatu-suhdetta arvioidaan entistä tarkemmin. Ostokäyttäytymiseen vaikuttaa huomattavasti ruplan arvon heikentyminen, mikä tuotiin esille joissakin vastauksissa.

Venäläisiä odotetaan saapuvan enemmän lähivuosina

Jotta hankkeen tuottama tieto olisi käyttäjien kannalta mahdollisimman hyödyllistä, sen tulisi toimia suunnittelun pohjana. Suunnittelu taas edellyttää yleensä jonkinlaista tulevan ennakkointia. Tällöin pyritään arvioimaan, mitä tulevaisuudessa tulee tapahtumaan ja varautumaan siihen määrättyillä tavoin. Pelkistettynä esimerkkinä voi kuvata tilanteen, jossa matkailuyrittäjä arvioi, että venäläisten matkailijoiden lukumäärä tulee kasvamaan selvästi ja alkaa ohjata toimintaansa tekemällä investointeja kohderyhmälle sopivien palvelujen tuottamiseksi. Ennakointi perustuu yleensä jollakin tavalla jo toteutuneeseen. Tällöin työllä on jokin konkreettinen lähtökohta.

Lappilaiset matkailuyrittäjät ja matkailun kehittäjät näkivät venäläisten matkailijoiden lukumäärän kasvavan lähivuosina. Selvästi yleisimmin uskottiin lievään kasvuun. Yksittäisissä vastauksissa puolestaan arvioitiin joko kasvun olevan selvää tai tilanteen pysyvän ennallaan. Matkailijoiden rahankäytöstä esitettiin samansuuntaisia arvioita. Yli puolet kyselyyn osallistujista koki rahankäytön kasvavan hieman. Matkailijoiden lukumäärään kehittymistä koskeviin vastauksiin erona oli, että kolmasosa odotti rahankulutuksen pysyvän ennallaan. Yksittäinen vastaaja ennakoiki puolestaan selvää kasvua.

Matkailun volyymin kehittymisen ohella on tarpeen tietää, miten erilaisten tuotteiden ja palvelujen kysyntä tulee mahdollisesti muuttumaan. Yli puolet vastaajista näki, että kysyntä tulee todennäköisesti lisääntymään ainakin hieman. Vastaajat ottivat varsin pidättyväisesti kantaa erilaisten palvelujen tai tuotteiden kysynnän muutoksiin. Muutamissa vastauksissa kuitenkin odotettiin erityisesti hyvinvointi- ja majoituspalvelujen, luontomatkailun sekä paikallisten elintarvikkeiden suosion kasvavan.

Lappiin sijoittuu useita matkailualueita ja -kohteita. Vastaajat näkivät erityisesti Itä-Lapin alueena, jossa on käyttämätöntä potentiaalia venäläisten matkailukohtena. Itä-Lapin esille tuominen perustunee vahvasti alueen edulliseen sijaintiin, eräissä vastauksissa mainittiinkin hyvä saavutettavuus autolla matkustavien kannalta. Pelkkä sijainti ei silti saa aikaan vetovoimaa. Itä-Lappi kilpailee asiakkaista muun maakunnan kanssa, kuten venäläisten matkailun voimakkaina kasvuvuosina 2010-luvun alkupuolella. Itä-Lapin ohella erityisen potentiaalisina kasvualueina mainittiin myös Pohjois-Lappi, Tunturi-Lappi ja Rovaniemi.

Tilastot osoittavat, että itärajan rajanylitysten määrä Lapissa on ollut viime vuosina huomattavasti vähäisempi, kuin ennen kriisiä. Elinkeinoelämän edustajat uskovat silti, että seuraavan kahden vuoden aikana venäläisten matkailu kasvaa ainakin hieman. Odotukset perustunevat viime aikojen kehitykseen, jossa voimakkain taantuma on ohitettu, ja rajanylitysten määrä on vakiintunut, sekä vastaajien asiakkaiden parissa tekemässään työssään saamaan tuntumaan.

Kirjallisuus

Lapin rajavartiosto (2019). Lapin itärajan rajanylityspaikkojen rajanylitykset vuosina 2013–2019. Luettu 13.8.2019 osoitteesta:

https://www.raja.fi/download/77003_6_Lapin_itaraja_tammi_2019.pdf?58a779a3a98ad688

Pasanen K. & Pesonen J. (2016). Venäläiset matkailijat Suomessa. Potentiaaliset asiakkaat Saimaan alueelle. Itä-Suomen yliopisto, Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos. Luettu

13.8.2019 osoitteesta: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20161183/urn_nbn_fi_uef-20161183.pdf